

Norske Kveneres Forbund - Ruijan kveeniliitto

Tromsø 13.11.2019

Innspill til forslag til ny språklov

Vi vil berømme regjeringens intensjon om å lage en ny helhetlig språklov. Imidlertid er helheten ikke ivaretatt for kvensk språk og deler av lovforslaget kan vi ikke gi støtte til.

Først, når det gjelder de to alternativene er den beste løsningen for kvensk språk alternativ 1, altså at også fylkeskommunene omfattes av forutsetningene, som bl.a. i sterkere grad ivaretar den individuelle språkretten til privatpersoner.

Så til paragrafene som eksplisitt nevner kvensk språk:

- Vi stiller oss bak formuleringene i § 1.
- Vi kjenner oss ikke igjen i § 6. Vårt ønske er at kvensk språk ikke være en del av paragraf 6, og dermed må vårt språk strykes fra denne paragrafen. Vi kan ikke uttale oss om romani og romanes, men vi vil altså ikke at kvensk skal inn under §6.

Grunnen til punkt to er at begrepet «nasjonale minoritetsspråk» er en uheldig sammenblanding av status for folk og status for språket, d.v.s. en sammenblanding av rammekonvensjonen for beskyttelse av nasjonale minoriteter og den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk. Disse er to forskjellige konvensjoner som dekker hvert sitt område. Begrepet «nasjonale minoritetsspråk» er altså uten innhold rettighetsmessig og gir dermed ingen status for språkene, slik intensjonen er i hht regjeringen. Begrepet er heller ikke støttet innholdsmessig gjennom forskning eller i internasjonal rett. I Norge er begrepet, som det kommer frem i høringsnotatet, til nå kun brukt av og til og aldri i norsk lovverk. Dermed er paragraf 6 slik den er foreslått uten innhold og er en tom paragraf.

Betegnelsen «nasjonalt minoritetsspråk» er som nevnt tidligere ikke brukt i internasjonalt i eksisterende rammeverk eller praksis. Som eneste unntak finnes begrepet «nasjonale minoritetsspråk» i den svenske språkloven der det er brukt som begrep for alle språkene Sverige har særskilt ansvar for å ivareta og bidra til å utvikle. Imidlertid, i den svenske språkloven har svenske myndigheter gitt begrepet et eget innhold som bl.a. innebærer forvaltningsområder for språkene (inkludert vårt språk som i Sverige kalles meänkieli). Den norske språklova som den nå er foreslått tilfører ikke betegnelsen noe liknende innhold.

Forøvrig er også begrepet «urfolksspråk» i §5 en slik begrepsmessig hybrid og sammenblanding av sakskomplekser, konvensjoner og rammeverk uten dypere forankring i internasjonal rett. Derfor er heller ikke «urfolksspråk» noe vi ønsker for kvensk språk. Imidlertid er begrepet «opprinnelig språk» («indigenous language»¹) veletablert i internasjonal forskningslitteratur og kan gi et tydelig innhold og en mening til en slik paragraf. I Norge er både de samiske språkene og kvensk språk opprinnelige språk/indigenous languages. Derfor ville en bedre løsning å bruke begrepet «opprinnelige språk» for

¹ Se feks Meaney, T., Trinick, T., & Fairhall, U. (2012). *Collaborating to meet language challenges in Indigenous mathematics classrooms*. Dordrecht: Springer

de samiske språkene, kvensk, romani og romanes. Slik vil man da også unngå at lovforslaget ender opp med å åpne for en rangering av språkene Norge er forpliktet til å beskytte.

Kvensk, romani, romanes, nordsamisk, sørsamisk og lulesamisk har allerede en offisiell status i Norge gjennom ratifiseringen av den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk, og er ellers og til nå likestilte språk i hht pakten. Ønsker regjeringen å befeste denne offisielle statusen i lovverket bør det gjøres i hht denne pakten. Videre bør regjeringen støtte seg på internasjonalt etablerte begreper der som nevnt «opprinnelige språk» («indigenous languages») er det som er naturlig, i stedet for svakt befestede begreper som i de foreslåtte i §5 og §6. Vi vil i denne sammenheng henvise til ECMI-working paper #104 *Drafting Domestic Legislation Provisioning National Minority Rights²: The Dos and Don'ts According to the Council of Europe*: "...presupposes [...] the prohibition of any hierarchical ranking with regards to their legal status. The primal manifestation of the equality principle is non-discrimination." At det åpnes for hierarkisk tenking i norsk lovverk bør unngås, da dette altså er diskriminerende. Dette kan ha utilsiktede konsekvenser, feks i en vurdering av beskyttelse av språk i hht del III av minoritetsspråkpakten der Stortinget i Meld. St. *Mål og mening* vedtok at det langsiktige målet for regjeringens arbeid for kvensk språk er en sterkere forpliktelse i hht del III.

Vi bemerker at lovforslaget med sine formuleringer for vårt språk og begrepet «nasjonale minoritetsspråk» i særdeleshet, ikke er dannet i samråd med kvenene selv. Vi vil sterkt anbefale at regjeringen og departementene innfører konsultasjoner med kvenene for å sikre at det som er ment som positive tiltak, som intensjonen er med språklova, er i tråd med folkets egne ønsker og begrepsbruk og slik er i tråd med internasjonal praksis for minoritetspolitikk og ivaretagelse av minoriteters språk og kultur. Ikke minst faller dette inn under vår rett til medbestemmelse og effektiv medvirkning i saker som angår oss i hht Europarådets rammekonvensjon for beskyttelse av nasjonale minoriteter og ministerkomiteens³ anbefalinger. Arbeidet som regjeringen og departementene gjør for de nasjonale minoritetene, bør alltid skje i nær konsultasjon med minoritetene. Separate konsultasjoner bør selvsagt også jevnlig gjennomføres med de andre nasjonale minoritetene, som i dette tilfellet er tater/romani og rom. Forøvrig er dette en mangel i hht Forvaltningslovens §11.

For å oppsummere mener vi departementet i formuleringen av språkloven ikke har gjort en god jobb for kvensk språk og loven bærer preg av at mye arbeid gjenstår før departementet er klare til å lage en god språklov også for kvensk språk. Ettersom mye arbeid gjenstår vil vi

- 1) gi honnør til §1 der vi ønsker formuleringen «Offentlege organ har eit ansvar for å verne og fremje kvensk» velkommen slik den står.
- 2) på bakgrunn av vårt ønske må kvensk språk strykes fra §6.
- 3) ut over dette vil vi oppfordre regjeringen om å gå tilbake tegnebrettet når det gjelder kvensk språk i språklova. Det er et åpenbart behov for å bruke tid på å utarbeide lovtekst til en god språklov som også er et godt instrument for å verne og fremme kvensk språk som slik bidrar til at språklovens andre paragrafer utdyper og konkretiserer §1. Vi anser at dette vil måtte komme med i senere arbeid. I videre arbeid må dialogen og konsultasjonene med kvenske miljøer styrkes for å bidra til gode formuleringer og en god lovtekst.
- 4) Vi vil gjenta og understreke vårt tidligere innspill om at en språklov må si noe om kvenenes rett til å bruke og utvikle eget språk både individuelt og som gruppe, bl.a i møte med det offentlige.

² https://www.ecmi.de/fileadmin/redakteure/publications/pdf/Working_Paper__104.pdf

³

https://www.regjeringen.no/contentassets/ab3c177f6b7b46c99d9eb8e8e88d609b/ministerkomiteens_resulosejon_fjerde_rapportering.pdf

Vi stiller selvsagt gjerne opp på et møte for å diskutere språklova i tiden som kommer.

Ystävällisin tervehisin - vennlig hilsen

Norske Kveners Forbund - Ruijan kveeniliitto (NKF – RK)

www.kvener.no

Kort om oss:

Norske Kveners Forbund - Ruijan Kveeniliitto er en landsdekkende organisasjon som ivaretar kvenske interesser med 13 lokallag og en ungdomsorganisasjon. Vi har som formål å arbeide for å bedre og fremme kveners stilling, rammebetingelser og rettigheter, sosialt, kulturelt og næringsmessig, samt å styrke kvensk språk og synliggjøre kvenenes historie og kvenene som folk.

Det kvenske folket er ett av de opprinnelige folkeslagene på nordkalotten. Det tradisjonelle kvenske området er fra Bottenviken og nordover til Ishavet, i østlig og vestlig retning – fra Lofoten til Kolahalvøya. I Norge er de tradisjonelle kvenske bosetningsområdene i store deler av Finnmark, Troms og nordlige deler av Nordland. I dag bor det likevel kvener over hele Norge. Det finnes aktive kvenske miljøer spredt ut fra nord til sør.

Kvenene ble anerkjent som en nasjonal minoritet sammen med jødene, skogfinnene, rom, romani/taterne i 1998 da Norge ratifiserte Rammekonvensjonen for Vern av Nasjonale Minoriteter. Norge har forpliktet seg til å beskytte det kvenske folket og kvensk språk og kultur bl.a. gjennom:

- Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter
- Den europeiske pakten om regions- eller minoritetsspråk
- FN-konvensjonen av 1966 om sivile og politiske rettigheter, art 27
- FN-konvensjonen fra 1966 om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter
- FNs menneskerettskomité's tolkinger av konvensjonene og tilleggsprotokoller
- FNs barnekonvensjon, art 30

I Norge gir opplæringsloven og stedsnavnloven rettigheter til kvener og kvensk språk. Egne strategi- og handlingsplaner for bevaring av kvensk språk og kultur er vedtatt av både Troms og Finnmark fylkeskommuner. Også Regjeringen ved Kommunal- og moderniseringsdepartementet har utarbeid Målrettet plan for innsats for kvensk språk. Stortinget har satt sammen en kommisjon som skal granske fornorskingspolitikken og uretten begått overfor samer og kvener. Kommisjonen skal avgi rapport høsten 2022. Kvener og samer ble utsatt for en planmessig fornorskingspolitikk. Allerede på 1700-tallet tok den dansk-norske statsmakt både jord og språklige rettigheter fra kvener og samer. Utover 1800-tallet økte assimilasjonspolitikken i intensitet, med skoleverk og kirke som de viktigste fornorskingsaktører. Konsekvensen for kvensk språk er at språket i dag er kritisk utrydningstruet.